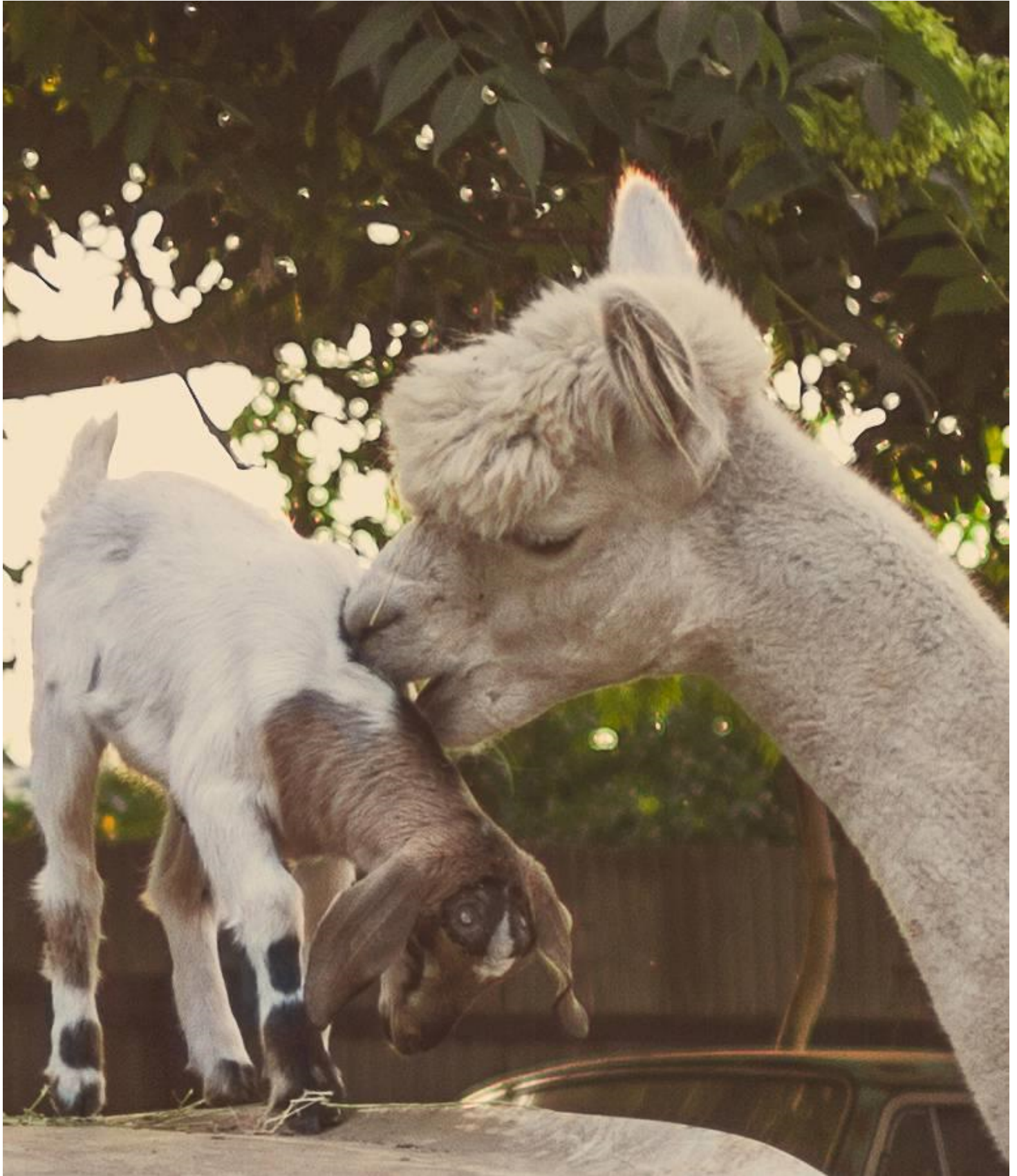

S.O.S.

Skrifter om Samtalegrammatik

Årgang 2, nr. 9

Kataforiske vurderinger som en strukturel ressource i samtaler

Henriette Folkmann Pedersen

Skrifter om Samtalegrammatik 2: 9

2015

ISSN 2445-7256

Skrifter om Samtalegrammatik (SoS) er en serie arbejdspapirer om samtalegrammatik som udgives af forskergruppen *DanTIN* ("Danish talk-in-interaction"). DanTIN består af studerende og forskere fra og omkring Lingvistik på Aarhus Universitet. DanTIN bestyrer hjemmesiden *samtalegrammatik.dk*. Udgivelserne i *Skrifter om Samtalegrammatik* er arbejdspapirer, studenteropgaver, rapporter, afhandlinger og andet som beskriver og analyserer samtalegrammatiske fænomener.

Skrifter om Samtalegrammatik er ikke fagfællebedømt, men en redaktionsgruppe under DanTIN har vurderet at udgivelserne i SoS fortjener at komme til offentlighedens kendskab. I nogle tilfælde er der tale om ældre skrifter, som DanTIN har fået lov af forfatterne til at udgive. I andre tilfælde er skrifterne lavet til SoS. *Skrifter om Samtalegrammatik* kan frit deles med angivelse af forfatter, årstal samt tidsskriftets navn og nummer.

DanTIN udgiver også fagfællebedømte artikler. Du kan se mere om vores udgivelser, projekter og resultater på *samtalegrammatik.dk*, og her kan du også se hvordan du kommer i kontakt med os.

Billedet til forsiden (*Alpaca Bites Kid Goat*) er taget af [TC Morgan](#) og beskåret af Nicholas Mikkelsen. [Nogle rettigheder forbeholdes](#) forbeholdes.

Redaktionsgruppen for dette nummer består af Emilie Tholstrup og Caroline Grønkjær.

Redaktionel kommentar

Når mennesker laver en vurdering af noget, kan denne vurdering have forskellige samtalemæssige funktioner. Henriette Folkmann Pedersen undersøger i denne udgave af *Skrifter om Samtalegrammatik* én særlig funktion, som der ikke tidligere har været så meget fokus på, det hun kalder "kataforiske vurderinger". Der er tale om vurderinger der peger fremad i samtalen, hvor det ikke endnu er blevet fastslået i samtalen hvad det er der vurderes. Det undersøges både hvordan disse vurderende ytringer er opbygget, og hvordan de fungerer i samtalen.

Til denne undersøgelse har Henriette Folkmann Pedersen samlet sine egne data, og hun baserer sine resultater på en enkel samtale, men der er gode grunde til at antage at de sproglige og samtaletekniske regelmæssigheder som analyseres frem, kan findes i danske samtaler generelt. Kataforiske vurderinger kan genkendes sprogligt (i den sammenhæng de forekommer i) og deres funktion lader til at være ret entydig. Der er hermed tale om en undersøgelse som blotlægger et fænomen i dansk samtalegrammatik som ikke er blevet undersøgt før.

Denne redaktionelle kommentar er skrevet af Jakob Steensig.

Kataforiske vurderinger som en strukturel ressource i samtaler

af HENRIETTE FOLKMANN PEDERSEN

1. Indledning

Når vi udtrykker vores holdninger til verden, bruger vi vurderinger. Vi placerer dem forskelligt i samtalen, alt efter hvad vi vil opnå. Ofte bruges vurderinger til at afslutte et samtaleemne (Goodwin & Goodwin 1987:101) ved hjælp af anaforisk reference, dvs. en henvisning til noget i den forudgående kontekst. Jeg har dog bemærket, at der i samtaler også bruges vurderinger, som har kataforisk reference, hvilket vil sige, at de henviser til en sproglig størrelse i den *efterfølgende* kontekst (Christensen & Christensen 2005:87). Modsat anaforiske vurderinger kan disse kataforiske vurderinger bruges til at *indlede* snak om et emne, selvom modtageren ved vurderingens ytringspunkt altså ikke har kendskab til den sproglige enhed, der bliver vurderet af taleren.

Denne artikel analyserer kataforiske vurderinger, da fænomenet endnu ikke er blevet systematisk beskrevet på hverken dansk eller engelsk. Der går ofte mange turenheder eller hele ture, før taleren får udfyldt kataforen, dvs. benævner den referent, der henvises til, så modtageren ved, hvad vurderingen omhandler. Men hvorfor vurdere en størrelse, som modtageren endnu ikke kender til? Hvilke konsekvenser har det for samtalen struktur?

Artiklen har til formål at teste hypotesen om, at kataforiske vurderinger bruges som en strukturel ressource i samtalen. Kataforen projicerer noget mere, f.eks. en historiefortælling, og sikrer derved taleren taleretten, indtil han/hun har introduceret den vurderede referent i samtalen.

Artiklen starter med en kort redegørelse (*afsnit 2*) for den teori, der danner baggrund for analysen (bl.a. Sacks et al. (1974) og Steensig (2011)). Dernæst præsenteres de anvendte data, og analysemetoden begrundes (*afsnit 3*). Efter selve analysen i *afsnit 4* diskuteres artiklens resultater i *afsnit 5*, bl.a. ud fra Terasaki (2004). Artiklen afsluttes med en konklusion (*afsnit 6*).

2. Turtagning og turkonstruktion

I dette afsnit redegøres der for det normative turtagningssystem i en ytring og de specielle karakteristika, der er ved en historieaktivitet. Denne teori danner belæg for den senere analyse, hvor jeg vil vise, at kataforiske vurderinger sætter de normale turtagningsregler ud af kraft og dermed indleder f.eks. en historiefortælling.

I normal tur-til-tur-interaktion kan talerskifte være problematisk, hvis der ikke er klarhed omkring, hvem der har taleretten hvornår. Derfor findes der et normativt regelsæt for turtagningen, som deltagerne orienterer sig imod (jf. Sacks *et al.*, 1974). Generelt kan talerskifte kun ske retmæssigt ved de såkaldte overgangsrelevanssteder, som kan opstå efter afslutningen af en turkonstruktionsenhed, dvs. "*the smallest interactionally relevant complete linguistic unit*" (Selting 2000:477). Et overgangsrelevanssted forudsætter en afsluttet turkonstruktionsenhed, selvom denne ikke nødvendigvis har overgangsrelevans (*ibid.*:490).

For at markere en turkonstruktionsenheds mulige afslutning bruger samtaledeltagerne både grammatik, prosodi og pragmatik (Steensig 2001:72). Disse ressourcer er afgørende for deltagerens evne til at projicere overgangsrelevansstederne eller de steder, hvor der kan udvises *alignment* med aktiviteten (Stivers 2008), f.eks. med en *continuer* som "mmm" (Schegloff 1982).

Ønsker en taler at bevare sin tur i længere tid, f.eks. i en historie, kræver det derfor en aktiv indsats af taleren (Steensig 2011:506). Ifølge Jefferson (1978:219) er en historie en aktivitet, hvor deltagerne viser *alignment* med de diskursive roller "fortæller" og "modtager". Denne rollefordeling påvirker turtagningen, idet den sætter systemet for tur-til-tur-interaktion ud af kraft: I lukkede diskursenheder (Houtkoop & Mazeland 1985), som f.eks. en historie, overses overgangsrelevansen midlertidigt, fordi der er enighed om, at fortælleren må dominere samtalen, og at modtageren kun skal producere ikke-turkrævende bidrag (Larsen 2005:3). Denne rollefordeling forhandles ofte i historiers indledninger, der derfor er vigtige for aktivitetens forløb.

3. Data og metode

Analysen er baseret på en autentisk samtale optaget i september 2011, hvor to kvindelige studerende fra Aarhus Universitet afholder et læsegruppemøde. Ca. 45 minutter af samtalen blev videooptaget.

Dele heraf er efterfølgende blevet transskriberet efter Jeffersons (2004:24-31) konventioner. Af etiske årsager er alle potentielt personfølsomme informationer blevet anonymiserede, og deltagerne har givet skriftligt samtykke til, at data må bruges til forskning.

Til analysen bruges den konversationsanalytiske metode (se bl.a. Heritage (1984)), der har til formål at identificere og forstå strukturen i dagligdagsinteraktion. Da jeg undersøger et bestemt interaktionelt fænomen, er analysen en eksempelsamling baseret på i alt syv kataforiske vurderinger samt et afvigende tilfælde.

4. Analyse af de kataforiske vurderingers funktion og brug

En syntaktisk analyse af fænomenets turdesign ud fra Goodwin & Goodwins (1987:93) kategorier viser, at der er visse fællestræk mellem de kataforiske vurderingers struktur, se TABEL 1 nedenfor. Det kataforiske led ("det") står altid som subjekt, ligesom vurderingen altid indeholder en "modifikator" (*intensifier (ibid.)*), der enten forstærker eller svækker vurderingen. En generel formel til beskrivelse af fænomenets sproglige struktur bliver således:

Det [kopula] ([adverbium/tøven]) [modifikator] [vurderende segment]

Eks.	Kataforisk Referent (subjekt)	Kopula	Andet	Modifikator	Vurderende segment
1	Det	(-)	altså oss'	alt for	sjovt
2	Det	var		så	sjov
3	Det	(-)	øhm	ret	sjovt
4	Det	(-)	oss'	lidt	åndssvagt
5	Det	(-)		lidt	irriterende
6	Det	var		så	godt
7	Det	(-)		så	svært
8	Det	var		så	underlig

TABEL 1: Syntaktisk analyse af de syv kataforiske vurderinger (1-7) samt et afvigende tilfælde (8), efter Goodwin & Goodwin (1987:93). (-) markerer kopuladrop.

Analysen i dette afsnit er delt op efter den aktivitet eller diskursenhed, som den kataforiske vurdering indleder (Houtkoop & Mazeland, 1985:602). Valget af vurderende segment synes at afgøre, om

den efterfølgende aktivitet er en historie eller en holdningstilkendegivelse. De valgte analyseeksempler er kun repræsentanter for disse to typer.

Jeg vil nu undersøge, om vurderingerne projicerer en diskursenhed, som deltagerne *aligner* med, hvilket betyder at udføre en handling, der passer ind i aktiviteten og strukturen. I dette tilfælde vil det f.eks. være at indtage rollen som hhv. fortæller og modtager. Jeg bruger turtagningsprincipperne (jf. *afsnit 2*) til at afgøre, hvor der er mulige overgangsrelevanssteder, og om disse eventuelt bliver overset af deltagerne. Som foreslået hos Selting (2000:486) definerer jeg primært en turkonstruktionsenhed ud fra syntaksen, men også prosodien (*ibid.*:489). Jeg ser således ikke hele diskursenheden, der følger vurderingerne, som én turkonstruktionsenhed, men som sammensat af flere mindre enheder, hvor modtageren har mulighed for at vise *alignment* med aktiviteten. Der er dog også præference for, at modtageren viser "affilierung" (*affiliation*, Stivers 2008), dvs. enighed med den udtrykte holdning i vurderingen.

I datauddragene har jeg markeret muligt afsluttede turkonstruktionsenheder med "#". Bemærk dog, at der ikke nødvendigvis er overgangsrelevans her. Hvis artiklens hypotese er korrekt, burde disse steder nemlig ikke blive behandlet som normale overgangsrelevanssteder af modtageren (Houtkoop & Mazeland 1985:599). Endelig bruger jeg den såkaldte punchline ("P") til at markere, hvornår det kataforiske subjekt ("det") er blevet udfyldt, hvilket vil sige, at den vurderede størrelse nu er blevet introduceret i samtalen, så modtageren har kendskab til den. Når punchlinen indtræffer, er modtagerens affilierung således relevant som næste handling (Kjærbeck & Asmuß 2005:2).

4.1. Kataforiske vurderinger som historieindledere

Lad os starte med at se på to eksempler, hvor den kataforiske vurdering indleder en historie. I uddrag (1) snakker pigerne Anne (A) og Betina (B) om en leg fra deres rusuge, hvor de skulle fortælle en sand og en falsk historie om sig selv. Forud for det viste uddrag har B lige fortalt, at en af deres holdkammerater var dårlig til legen. Denne historie slutter i linje 1-3, hvorfor Bs vurdering ">Det var< så sjov" (linje 5) *ikke* kan referere til det forudgående. Den bliver i stedet starten på endnu en sjov anekdote om legen:

(1) [Laos | 1-25]

- 1 A: °Ej det har vi godt nok gjort meget,°
 2 (0.3)
 3 B: °Jaer°
 4 (.)
 5 → B: >Det var< så sjov=,
 6 B: =Å hu- (.) Å de ku ikk- (.) De (.) troede min:
 sande historie
 7 P var løgn,#
 8 (0.6)/((A begynder at smile))
 9 B: Altså sån,
 10 B: ·hh Å jeg tror jeg har fortalt (>dem<) en
 historie om at da jeg
 11 var ude at rejse så var jeg i fængsel# i La:os¿#
 12 (.)
 13 B: Fordi jeg var fuld¿# Å: [så:] kom de=øh
 >politiet<=#
 14 A: [°Mmm,°]
 15 B: =og hentede mig og satte mig i fængsel,#
 16 B: Så Marina sku få mig ud# med kau↑tion# å >sånnen
 noget.<#
 17 (.)
 18 B: ↑Det troede de var rigtig,#
 19 (.)
 20 B: >Å så sagde [jeg<] den sande historie var,
 21 A: [<_Nej_.>]
 22 B: at da jeg boede i Vestjylland ·hhhh da har jeg
 tit været på
 23 stri:ben# å se streetrace# fordi at jeg hang ud
 med en masse
 24 (P) bøn(h)d[(h)er# hheheh]ehh
 25 A: [°Mmehhehh°]

Som det ses, kvitterer A ikke på Bs vurdering i linje 5 med f.eks. en tilstandsskiftemarkør. Hun opfatter den altså ikke som informationsgivende (Steensig 2001:171), men som projicerende noget mere. Der er således ikke overgangsrelevans efter linje 5, da der ikke er præsenteret et fuldt semantisk udsagn med en "genkaldelig referent" (*recoverable referent*, Steensig 2011:513).

B fortsætter hurtigt (jf. "=") i linje 6, men med en ny helsætning ("De troede min sande historie var løgn") og ikke en *at*-ledsætning. Ved at berette om noget "sjovt" (fejlbedømmelsen af Bs historier)

udfylder linje 6 det kataforiske subjekt, hvorfor punchlinen indtræffer her (markeret med P). A har derfor mulighed for at vise både *alignment* og affiliering efter linje 7. Noget tyder dog på, at hun ikke har nok at affiliere med endnu, for hun viser kun nonverbal affiliering ved at smile i linje 8, hvilket ifølge Stivers (2008:49) ikke i sig selv er nok til at afslutte en historiefortælling. Hun *aligner* derfor med aktiviteten ved at give B lov til at fortsætte.

Linje 6-7 er altså designet som en historieindledning, der lægger op til noget mere fra B, nemlig en uddybelse af de to historier. Dog starter B med at fortælle sin opdigtede historie om et fængselsophold i Laos (linje 9-18) og forsinker den sande historie, som indledningen omhandler, til linje 20-24. Ved at udsætte det, som indledningen projicerer, sikrer B sig selv taleturen i længere tid.

Undervejs er der potentielt afsluttede turkonstruktionsenheder i linje 11, 13, 15 og 16, hvor A kunne have vist *alignment*. Hun reagerer kun på linje 13 ved at bringe et svagt "mmm" (linje 14) i overlap. "Mmm" har ingen sekventiel implikativitet, men bruges til at give turen tilbage til taleren (Larsen 2005:18). Som Houtkoop & Mazeland (1985:605) udtrykker det: *[T]he recipient uses the floor to display she doesn't want it, and consequently, to elicit continued speakership of previous speaker*. Med sin *continuer* udpeger A altså B til fortæller ved ikke at tage turen, hvor hun kunne. Hun viser således *alignment* med aktiviteten ved at lette historiens udfoldelse (Stivers 2008:32).

Efter linje 18 ("↑Det troede de var rigtig") er den falske historie slut. B lægger tryk på "↑Det", hvilket forstærker hendes holdning til emnet og giver A noget at affiliere med. Jeg opfatter derfor As langsomme og dybe "<_Nej_>" i linje 21 som affilierende og som As *alignment* med den første histories afslutning. Det korte svar viser dog også en forventning om noget mere. Et "nej" er mere deltagende end en *continuer*, men stadig kun en minimal respons og ikke turkrævende (Larsen 2005:5).

I linje 20-24 fortsætter B så med den anden historie. Hun genbruger ordene "sande historie" fra indledningen i linje 6-7, hvilket markerer starten på afslutningen (*ibid.*). I linje 24 griner B, hvilket udtrykker en holdning, der matcher hendes indledende kataforiske vurdering. Hermed lever historien op til sin projicering og er potentielt slut. Derfor kan man sige, at den sande punchline til den indledende kataforiske vurdering i linje 5, indtræffer her, hvilket er markeret med (P). I linje 25 affilierer A ved også at grine, og hun *aligner* samti-

digt ved at vise sin opfattelse af historien som afsluttet (Kjærbeck & Asmuß, 2005:9). As latter markerer også, at turkonstruktionsenheden i linje 24 har en anden status end dem undervejs i historien, og derfor kræver den også en anden type affilierung.

Dette analyseeksempel har vist, at en kataforisk vurdering kan være en del af en historieindledning ved at opbygge en spænding og forventning til indholdet. Den er en ressource, som taleren kan bruge til aktivt at annoncere den næste aktivitet. Hermed får taleren plads til at introducere elementerne mere frit i samtalen og f.eks. lave indskud, før referenten "afsløres".

I eksempel (2) nedenfor har deltagerne, i modsætning til eksempel (1), samme epistemiske, dvs. videnskæssige, adgang (Heritage & Raymond 2005) til det vurderede, hvilket ændrer samtalen struktur. Det er igen B, der finder noget sjovt – denne gang forfatteren Tina Bohns inkonsistente henvisning til sig selv i sine tekster. I linje 1 har B lige flyttet fokus væk fra kagespisning og tilbage til dagens tekst, så linje 3 kan ikke være anaforisk:

(2) [Tina Bohn | 1-10]

- 1 B: Altså hvert fald ifølge ·h Tina Bo:hn;
- 2 (.)
- 3 → B: ·hh >Okay det øhm< ret sjovt, #=
- 4 B: =Så du hendes no:ter iggås, #
- 5 B: ·hh Så der sån no:gle steder hvor det ska' være
- sån lidt mere
- 6 formelt =, #
- 7 B: =Så [nævner hun sig] selv som [£Bo:hn£
- 8 A: [£Ja så stod der-£,] [£Jah£,
- 9 P A: £Og and[re steder som Ti]na£
- 10 B: [£Og så£ an- heh heh heh]

Den kataforiske vurdering produceres i linje 3. Den siges hurtigt og fortsætter prompte over i den næste sætning, hvilket ikke giver A meget plads til at reagere.

I linje 4 begynder B at udfylde det kataforiske subjekt ved at indsnævre det vurderede fra hele Tina Bohn-teksten (jf. linje 1) til blot dens notesystem, men det er stadig ikke nok til, at A kan vide, hvad det sjove er. B vedhæfter et påhængsspørgsmål på en ytring, der i forvejen har interrogativ syntaks. Jeg ser dog "så du hendes no:ter"

som en slags indskud og "iggås" som påhæng til vurderingen i linje 3. I kraft af deres konditionelle relevans (Heritage 1984:249) har spørgsmål klar overgangsrelevans, så man kunne forvente et svar fra A efter linje 4. Hendes manglende reaktion (også visuelt) skal dog ikke ses som *disalignment*, men snarere som indikator for, at spørgsmålets primære funktion er at etablere As epistemiske adgang til det vurderede, altså skabe genkendelse.

Efter linje 6 har B udfyldt det kataforiske subjekt nok til, at A, der også har læst Bohn-teksten, kan projicere "det sjove" (jf. "ja", "jah"). Der opstår derfor et overlap i linje 7 og 8. A begynder her at smile *før* B selv, hvilket viser, at hun har projiceret historiens afslutning. As deltagelse her kan hænge sammen med Bs inviterende interrogativ tilbage i linje 4, som A ikke imødekom. Derfor kan hun tænkes at være særlig ivrig efter at bidrage i linje 8, nu hvor hun kan. A stopper dog sig selv undervejs i linje 8 og lader B færdiggøre turen. Hermed udviser hun stadig orientering imod Bs rolle som fortæller og sin egen som modtager.

Interessant nok sker det omvendte i linje 9-10: A får lov at afslutte og producere punchlinen (jf. P), mens B stopper før tid og affilierer med A via latter, der samtidigt er hendes accept af As version af historien. B hæver heller ikke stemmen eller udviser visuelle tegn på, at hun vil beholde turen. De afslutter derfor sekvensen ved hjælp af såkaldt kollaborativ færdiggørelse (Steensig 2001:42), hvor begge demonstrerer deres gensidige forståelse af sekvensen.

Der sker således et samarbejdende skift i de diskursive roller: A ender med at blive (med)fortæller og B modtager. Dette er kun muligt, fordi A og B har samme epistemiske adgang til det vurderede (Bohn-teksten). Eksempel (2) har vist, hvordan en kataforisk vurdering kan være en ressource til at starte en (omend kort) historie og samtidig også kan bruges til at inddrage modtageren.

4.2. Kataforiske vurderinger som "holdningsindledere"

Dette afsnit fokuserer på de vurderinger, der indleder en anden diskursenhed end en historiefortælling, nemlig en holdningstilkendegivende sekvens. I mangel af bedre har jeg derfor kaldt dem "holdningsindledere". I eksempel (3) har B lige fortalt en negativ historie om det newzealandske universitetssystem. A fortsætter den kritiske tone med det nye delemne "karaktergivning", og vurderingen i linje 2 bliver derfor kataforisk. Hendes stemme er irriteret:

(3) [Topkarakter | 1-16]

- 1 A: ·hhh/(0.4)
 2 → A: Men nogle gange så ka' jeg [oss' go]dt synes det'
 lidt irriterende#
 3 B: [°Jahh,°]
 4 A: fordi: (.) Det som om man ka' aldrig komme op og
 få en ↑rigtig god
 5 P karakter# medmindre man får den der <ekstremt>
 geniale idé,#
 6 (0.3)
 7 B: *Jaer,*
 8 A: Jeg v' bare sån:# (1.0) Ska' man virkelig ku' få
 sån nogle (0.5)
 9 ↑V[Ilde] idéer altså;#
 10 B: [>Altså,<]
 11 (0.4)
 12 A: >En eller anden< s:y:g kobling ↓som der ikk' er
 nogen der har nævnt
 13 før >eller sån noget.<=
 14 A: ="↑Ej hvor fedt ↓nåmen så får du tolv," hvor jeg'
 sån,
 15 (0.7)
 16 B: °Ja[er,°]

Turen med kataforen (linje 2) er designet anderledes, end vi så i eksempel (2): Den vurderende ytring ("det' lidt irriterende") kommer nu sent i turen og er en ledsætning til den forudgående hovedsætning. Ved at bruge den epistemiske markør "synes" inden selve vurderingen projicerer A, at hun vil udtrykke en subjektiv holdning og ikke f.eks. fortælle en historie¹.

I linje 4-5 begynder A at udfylde det kataforiske subjekt (at det er svært at få en god karakter). Undervejs reagerer B ikke på den afsluttede turkonstruktionsenhed, der slutter med "karakter". A's historie er potentielt slut i linje 5, fordi hun her har udtrykt noget, der kan passe på den indledende kataforiske projicering (dvs. at det irriterende er, at det er svært at få en høj karakter). B affilierer formentligt ikke, fordi hun kan høre, at A har mere at sige, og fordi A kun har

¹ Bs stille "°jahh" i linje 3 er lidt malplaceret, da A endnu ikke har udtrykt nogen holdning, som B kan affiliere med.

udtrykt en svag, generel holdning frem for sin egen. Det virker derfor til, at ikke B føler, at hun har nok at affiliere med endnu.

Først sidst i linje 5 udtrykker A en stærkere holdning med emphatisk tryk på og langsom udtale af "<ekstre~~m~~t>". Linje 5 udgør derfor punchlinen (jf. P). B viser sin forståelse heraf ved at affiliere med et enigt "jaer" (linje 7). B kunne have opjusteret sit bidrag til en enig andenvurdering som f.eks. "ja, det er mega irriterende", hvilket ifølge Pomerantz (1984:65) er den præfererede næste handling til en førstevurdering. B vælger dog med sin minimale respons at give turen tilbage til A, hvilket signalerer, at hun ikke har nok erfaring med det vurderede (dårlige karakterer).

As turudvidelser i linje 8-9 og 12-14 synes at være designede til netop at få en stærkere reaktion fra B. Derfor bruger hun selv flere gange markant emphatisk udtale af adjektiverne for at forstærke sin irriterede holdning: "<Ekstre~~m~~t>" (linje 5), "Vilde" (linje 9), "s:y:g:" (linje 12) og "fedt" (linje 14). Ordene har alle høj intensitet, og A bruger også gengivet tale i linje 14 til at udtrykke sin holdning (se Stivers 2008:40). Ved hjælp af både prosodi og semantik angiver A altså et synspunkt, der matcher den indledende kataforiske vurdering – på samme måde som smilende intonation gjorde det i eksempel (2). Hermed hjælper den kataforiske vurdering modtageren til at afgøre, hvornår hun skal affiliere, dvs. hvornår sekvensen er slut.

4.3. Et afvigende tilfælde

For at vise fænomenets strukturelle funktion fra en anden vinkel afsluttes analysen med et afvigende tilfælde. Her udfyldes det kataforiske subjekt allerede i turen *lige* efter vurderingen, ikke først efter flere ture. I eksempel (4) har A lige fortalt, at hun bruger alt for lang tid på at forstå pensumteksterne, så nu skriver hun kun det, hun forstår, ned (linje 1-3). B starter et nyt emne om deres forelæser (som også har skrevet en af deres tekster) med en kataforisk vurdering i linje 4:

(4) [Snørklet | 1-11]

1		=Så:: nu går jeg bare <u>vi</u> dere=
2	A:	=Å så hvis der <u>er</u> noget jeg sån sys jeg forstår
så skriver jeg
3		det ned.
4	→ P B:	·hh Jeg sys det var <u>så</u> underlig# at hendes tekst
er så <u>snørklet</u> ,#

- 5 A: [ˈJah hu-, ˈ]
 6 B: [når hun var så] god,#
 7 A: ˈh Hu[n snakkede jo he]lt almind-
 8 B: [Altså sån;]
 9 A: [Elle:r hun var nem å: følgē²?]#
 10 B: [↑Jæer å hun var meget] pædago:gisk=å
 sån,
 11 (0.3)

Bs udfyldelse af det kataforiske subjekt sker i linje 4 og 6. A opfatter det dog som færdigudfyldt allerede efter linje 4 (der også har overgangsrelevans og bliver punchlinen) og overlapper derfor i linje 5. Det "underlige" viser sig ikke blot at være, at teksten er "snørklet", men paradokset i, at forfatteren altid er meget letforståelig og "pædagogisk", når hun underviser. I linje 5 affilierer A med Bs holdning både leksikalsk ("jah") og prosodisk (lys, undrende intonation). A stopper dog, da hun indser, at B ikke er helt færdig med sætningen.

Efter Bs afslutning i linje 6 er det A, der starter først og dermed vinder næste tur (Steensig 2011:505). Hun affilierer ikke i linje 7, hvilket signalerer, at hun nu er mere fokuseret på at tilkendegive sin egen holdning end i at erklære sig enig i Bs. Hun virker altså til at opfatte rollefordelingen som symmetrisk. Ved at starte en ny sætning i linje 7 i stedet for at bringe f.eks. en minimal respons viser hun *alignment* med systemet for tur-til-tur-interaktion frem for en diskursenhed med skæv turfordeling. At B også er orienteret imod symmetriske roller ses ved, at hun affilierer med "↑Jæer" (i linje 10). Derved accepterer hun As deltagelse i, hvad der oprindeligt var hendes synspunkt. Der samarbejdes altså, som i eksempel (2), om at udvikle sekvensen – her ved hjælp af fælles vurderinger.

Dette afvigende eksempel har illustreret den turtagningsmæssige vigtighed i at forsinke udfyldelsen af det kataforiske subjekt, for når kataforen er udfyldt, er punchlinen nået, og modtageren inviteres til at deltage via affilierung. Interaktionen er igen tur-til-tur-baseret, fordi modtageren reagerer på overgangsrelevansstederne.

² ē = tydelig schwa-udtale.

5. Diskussion

Som vist i *afsnit 4.1.* kan kataforiske vurderinger bl.a. fungere som historieindledere. Sammenlignes de med den klassiske definition af en historieindledning i Terasaki (2004), ses det dog, at de afviger på ét afgørende punkt: De er *ikke* en del af et nærhedspar som f.eks.:

(i) [Terasaki, 2004:176]

A: I forgot t'tell y'the two best
things that happen'tuh me t'day.

Førstepardel

B: Oh super=What were they.

Andenpardel

As ytring er en indledning, fordi den inviterer B til at efterspørge As historie, som den projicerer. Førstepardelen indeholder typisk "*an offer to tell or a request for a chance to tell [...] the story*" (Sacks 1974:340) efterfuldt af en *go ahead* eller *blocking response* fra modtageren (Schegloff 2007:40). Dog forhindrer en kataforisk vurdering indledningen i at ske interaktionelt: Den anden deltager får ikke mulighed for at acceptere (eller potentielt afvise) den efterfølgende fortælling, da taleren selv fordeler de diskursive roller uden forhandling.

Dette er selvsagt en fordel for taleren, men ikke nødvendigvis for den intenderede modtager. Pga. det manglende indledende valg kan man nemlig frygte, at en potentielt problematisk og "dispræfereret" (*dispreferred*, Pomerantz 1984) handling kan opstå, hvor modtageren forsøger at afbryde sekvensen undervejs. Det sker dog på intet tidspunkt i mine data, men det kan i lige så høj grad skyldes, at en historie er en stærk og standardiseret diskursenhed, som er svær at stoppe, når den først er påbegyndt (se Houtkoop & Mazeland 1985).

Et andet aspekt af fænomenet er, at de kataforiske vurderinger i deres natur er pragmatisk uafsluttede. Modtageren har derfor intet at affiliere med på trods af, at de er formelt grammatisk afsluttede. Jeg ser ikke denne modstridende brug af turkonstruktionsmetoderne som noget negativt, men som en ny måde at bruge sprogets struktureringsmekanismer på. Kataforiske vurderinger bliver derfor en slags ressource, som taleren kan udnytte til at gøre og signalere flere (modsatrettede) ting med på samme tid.

6. Konklusion

Ud fra den konversationsanalytiske metode har denne artikel undersøgt vurderinger med kataforisk reference fra autentisk social interaktion. På baggrund af en analyse af turkonstruktionen og turtagningen i sekvensen efter vurderingerne, kan jeg konkludere, at fænomenet ikke er helt så entydigt, som foreslået i den indledende hypotese om, at kataforiske vurderinger bruges som en strukturel ressource i samtaler.

I kraft af deres pragmatiske ufuldstændighed kan de kataforiske vurderinger have en strukturel funktion ved at forstærke historiefortællingsprojiceringen. Her *aligner* den anden deltager med aktiviteten ved at indtage modtagerrollen. Det viste sig dog, at taleren også kan bruge kataforen til at inddrage modtageren i samtalen ved at invitere hende til at være med til at udfylde det manglende element.

Endelig viste fænomenet sig at afvige fra den klassiske historieindledning: De kataforiske vurderinger er *ikke* en del af et interaktionelt nærhedspar, og de må derfor siges at udføre en ellers velkendt funktion på en ny og unik måde.

Referencer

Christensen, Robert Zola & Lisa Christensen (2006). *Dansk Grammatik*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Goodwin, Charles, Marjorie Harness Goodwin (1987). Concurrent operations on talk: Notes on the interactive organization of assessments, *IPRA Papers in Pragmatics* 1: 1-54.

Heritage, John (1984). Conversation Analysis. In: Garfinkel and Ethnomethodology. Cambridge: Polity Press: 233-292.

Heritage, John & Geoffrey Raymond (2005). The terms of agreement: Indexing epistemic authority and subordination in assessment sequences. *Social Psychology Quarterly* 68: 15-38.

Jefferson, Gail (1978). Sequential aspects of storytelling in conversation. In: J. Schenkein (ed.) *Studies in the organization of conversational interaction*. New York, NY: Academic Press: 219-248.

Jefferson, Gail (2004). Glossary of transcript symbols with an Introduction. In: G. H. Lerner (ed.) *Conversation Analysis: Studies from the first generation*. Philadelphia: John Benjamins: 13-31.

Larsen, Tine (2005). Leksikalsk genanvendelse: En ressource til synliggørelse af historiers afslutning. *MOVIN Arbejdspapirer*, s. 1-24.

Pomerantz, Anita (1984). Agreeing and disagreeing with assessments: Some features of preferred/dispreferred turn shapes. In: Atkinson, J. Maxwell, John Heritage (eds.) *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press: 57- 101.

Sacks, Harvey (1974). An Analysis of the Course of a Joke's telling in Conversation. In: R. Bauman & J.F. Sherzer (eds.) *Explorations in the Ethnography of Speaking*. Cambridge, UK: Cambridge University Press: 337-353. ???

Sacks, Harvey, Emanuel A. Schegloff & Gail Jefferson (1974). A Simplest Systematics for the Organization of Turn-Taking for Conversation. *Language* 50(4/1): 696-735.

Schegloff, Emanuel A. (1982). Discourse as an interactional achievement: Some uses of 'uh huh' and other things that come between sentences. In: Deborah Tannen (ed.) *Analyzing Discourse Text and Talk*. Georgetown University Press: 71-93.

Schegloff, Emanuel A. (2007). *Sequence Organization in Interaction – A Primer in Conversation Analysis* (vol. 1). New York: Cambridge University Press.

Selting, Margret (2000). The construction of units in conversational talk. *Language in Society* 29(4): 477-517.

Steensig, Jakob (2001). *Sprog i virkeligheden – Bidrag til interaktionel lingvistik*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Steensig, Jakob (2011, in press). Turn-taking in conversation. In: Gisle Andersen & Karin Aijmer (eds.) *Pragmatics of Society*, vol. 5 (*Handbook of Pragmatics*). Berlin: Mouton de Gruyter, 2011. s. 499-532.

Stivers, Tanya (2008). Stance, alignment and affiliation during story telling: When nodding is a token of preliminary affiliation. *Research on Language in Social Interaction*, 41(1): 29-55.

Terasaki, Alene Kiku (2004). In: G. H. Lerner (ed.) *Conversation Analysis: Studies from the first generation*. Philadelphia: John Benjamins: 171-223.